

VERA RADOVIĆ „RETHORICE DOCENTS”

Zavod za udžbenike, Beograd, 2015, str. 365

Nenad Suzić*

Prikaz knjige

doi: 10.7251/NSK1601137S UDK: 316.75:342.7]:378-057.175

Ova knjiga Vere Radović donosi „kariku koja nedostaje” u savremenu pedagošku literaturu. Istraživanje TIMSS provedeno u 56 zemalja 2007. godine pokazalo je da u Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini i drugim zemljama vlada kvazielitizam (Suzić, 2009). Radi se o tome da većina nastavnika drži nastavu za nekolicinu najboljih u razredu. Nakon što dobiju povratnu informaciju od nekolicine uspješnih ili konformistički orijentisanih, nastavnici su zadovoljni svojom izvedbom časa a većinu učenika vrednuju kao nesposobne, neuspješne ili nezainteresovane (Elklit, 1991). Obrada novog gradiva se vrši uglavnom predavačkim pristupom. Većinu vremena na časovima obrade novog gradiva nastavnik „predaje”, priča, ponavlja, obrazla-

* Nenad Suzić je redovni profesor na Filozofskom fakultetu u Banjoj Luci. E-mail: nenad_szc@yahoo.com

že, ilustruje ili na drugi način pokušava približiti učenicima. Sam predavački pristup i nije tako problematičan koliko je problematična njegova predominacija. „Svega čeg je mnogo, ono nije dobro”, rekao bi Čika Jova Zmaj. Osim prevelike zastupljenost „predavanja” ili izlaganja, drugi problem je što naši nastavnici to u pravilu loše rade. Oni oponašaju neke uzore iz svoga školovanja, gnjave, dave, tupe – kako bi to učenici slikovito rekli. Ovo možda manje vrijedi za nastavnike koji su završili neki od pedagoških fakulteta, ali u nastavi je ogroman broj onih koji nisu završili pedagoške studije nego tehnologiju, elektrotehniku, mašinstvo ili neku drugu struku. Oni su nakon diplomiranja položili pedagošku grupu predmeta, pri čemu gotovo ništa nisu naučili od onoga što im treba u praksi. Ostalo im je da se snalaze kako znaju i umiju. U tom lutanju Vera Radović im

donosi jednu veliku olakšicu, u knjizi „Rethorice docens” ona im daje ono za čim su tragali, odgovor na pitanje kako držati dobro predavanje. Ipak, moram istaći da monološki metod koji dominira u predavanju nije jedini, da postoje drugi metodi koji angažuju učenike, koji ih čine subjektima nastave, koji ih usmjerauju na istraživanje i samostalan rad, na učenje. Obradujući ovaj metod u knjizi „Rethorice docens” Vera Radović ukazuje na njegove određene ograničenosti.

Knjiga je pisana ćirilicom, fontom 12 Times New Roman na 365 stranica. Ima pet poglavlja: (1) Filozofski i retorički doprinos razvoju monološke nastavne metode, (2) Monološka nastavna metoda, (3) Oblici monološke nastavne metode, (4) Standardi za primjenu monološke nastavne metode i (5) Literatura. Moram odmah istaći koliko je autorica sistematična jer je pošla od Kvintilijanove knjige o obrazovanju govornika, koja je nastala prije oko dva milenijuma, a i danas je aktuelna. Iskreno, ovim sam ugodno iznenađen, jer danas ne možemo naći one koji još uvijek uvažavaju Kvintilijanovo djelo. Danas vlada modernizam, literatura ne smije biti tako „zastarjela”! Ako želimo dati naučni doprinos fenomenu koji objašnjavamo, tada reference nemaju vremenski limit. Svaki izvor koji može donijeti mrvicu istine na tas spoznaje dobro nam dođe. Vera Radović to u ovoj knjizi potpuno uvažava.

Letimičnim pregledom naslova i podnaslova površan čitalac bi mogao zaključiti kako nam autorica donosi knjigu o

tome kako biti dobar izlagač, kako držati dobro predavanje. Međutim, ako iščita knjigu, čitalac će biti iznenađen pristupom u kome autorica ne smatra da je monološka metoda rezervisana samo za nastavnike. Na primjer, naslov „Posebni oblici učeničkog usmenog izlaganja” ukazuje na to da Vera Radović monološku metodu ne ostavlja samo za nastavnike. U tom naslovu ona piše: „Posebni oblici jesu kruna osposobljavanja učenika za samostalan rad u okviru primjene monološke nastavne metode, što znači da ih primjenjuju učenici koji su već imali iskustva u primjeni pričanja, pripovijedanja, opisivanja, objašnjavanja” (str. 142).

Monološki nastavni metod ima svoje posebne oblike. Vera Radović te oblike predstavlja kao: (1) pričanje, (2) pripovijedanje, (3) opisivanje, (4) objašnjavanje, (5) predavanje, (6) kratke verbalne intervencije, (7) usmeno izlaganje putem medija i (8) posebni oblici učeničkog usmenog izlaganja. Kako vidimo, autorica ima drugačije viđenje monološkog nastavnog metoda. Ovaj metod ona ne vidi kao rezervisan za nastavnike. U njenom pojmovnom određenju ovog metoda su i aktivnosti učenika sa naglaskom na saznajne aktivnosti. I zaista, ako želimo sagledati kompetencije učenika za njihov slobodan život u učećoj civilizaciji XXI vijeka, vidjećemo da su pričanje, pripovijedanje, opisivanje i objašnjavanje, kao i drugi oblici monološke metode, uslov za slobodan i uspješan život u toj civilizaciji.

Posebno zanimljivo je poglavlje pod naslovom „Standardi za primjenu monološke nastavne metode”. Ovdje nalazimo razradu niza značajnih pitanja za uspješnu primjenu monološkog metoda. To su: priprema, analiza sadržaja za kritičko razmišljanje, analiza slušalaca, vrijeme i ambijent, kompozicija govora, persuzivnost ili uvjerljivost izlagača i tako dalje. Zaista je potrebno naglasiti da autorica ovdje ne izostavlja značaj humora izlagača i njegove komunikacijske kompetencije. Pošto izlaganje može biti naporno i dosadno slušaocima, humor treba koristiti kao nadopunu tokom izlaganja. „Humor je pauza u usmenom izlaganju nastavnika ili učenika, duševni odušak koji izaziva osmjeh učenika i jednu opuštenu i topliju atmosferu u učionici” (str. 287). Vera Radović ukazuje da su istraživanja pokazala da humor snažno doprinosi efikasnosti nastave i podiže ugled nastavnika u očima učenika. U ovom poglavlju autorica ne zaobilazi ni etička pitanja u primjeni monološkog metoda.

Dvije decenije prije kraja dvadesetog vijeka na jednom „naučnom” skupu ukazao sam da će nas kraj XX vijeka dočekati sa dominacijom frontalnog rada. Na to je reagovao jedan ugledni profesor iz Zagreba rekavši da, ako sam u pravu, svi mi pedagozi treba da pocijepamo diplome i bacimo u prvu rijeku na koju naiđemo. Sreli smo se 2000-te godine na aerodromu u Zagrebu i rekao mi je da sam nažalost bio u pravu i da me se zbog toga hiljadu puta sjetio jer u nastavi i dalje dominira predavački pristup i frontalni rad. Evo, zagazili smo dobro u drugu dece-

niju XXI vijeka a stvari se nisu ozbiljnije promijenile. Ako već moramo živjeti sa verbalizmom, predavačkom i izlagačkom nastavom, onda treba da bar to radimo valjano. Knjiga *Rethorice docens* Vere Radović nam na tom putu donosi niz korisnih sugestija, omogućuje da postanemo bolji predavači nego što smo, da svoju ulogu u nastavnom verbalizmu svedemo na racionalnu mjeru, da nastavni monolog drugačije shvatimo i primijenimo. Nama prosvjetnog radnika koji radi u praksi niti studenta koji uči za ovo zanimanje kome ova knjiga neće koristiti. Nju nije dovoljno pročitati, dobro bi bilo imati je u vlastitoj biblioteci i koristiti kao priručnik.

Literatura

- ElkLit, A. (1991). Univerzitetska nastava kao propovedni ritual. U zborniku: Priredio Č. Nedeljković *Putevi obrazovanja – strana iskustva*, (str. 189–202). Beograd: Saša Nedeljković.
- Suzić, N. (2009). Kontekst izvođenja nastave. U zborniku: Uredili N. Suzić i A. Ibraković *Sekundarna analiza TIMSS 2007. u Bosni i Hercegovini*, (str. 49–73). Sarajevo: Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.